

ценко, И. Д. Скляр // Вісник Сумського державного університету : серія «Економіка». – 2008. – № 1. – С. 176–182.

8. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посіб. / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов. – К. : Центр навч. літератури, 2012. – 448 с.

9. Катаєв А. В. Проблемні моменти розробки та впровадження істотних продуктивних інновацій : фінансовий аспект / А. В. Катаєв, О. В. Юринець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : серія «Економіка». – 2009. – № 640. – С. 121–128.

10. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия : учебн. пос. / Э. И. Крылов, В. М. Власова, И. В. Журавкова. – [2-е изд., перераб. и доп.] – М. : Финансы и статистика, 2003. – 608 с.

11. Левченко Ю. Г. Економіка й організація інноваційної діяльності : курс лекцій для студ. напряму 6.030504 «Економіка підприємства» для всіх форм навч. / Ю. Г. Левченко. – К. : НУХТ, 2012. – 163 с.

12. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробка та їх впровадження у виробництво : затверджена спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції та Міністерства фінансів України від 26.09.2001 № 218/446 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_2o/pg_igwzop.htm.

13. Савчук А. В. Особенности экономической оценки и выбора инновационных проектов / А. В. Савчук // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №1 (19). – С. 69–75.

14. Скібіцький О. М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент : навч. посіб. / О. М. Скібіцький. – К. : Центр навч. літератури, 2009. – 408 с.

15. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник / Р. А. Фатхутдинов. – [4-е изд.] – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.

16. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

17. Экономическая эффективность инновационной деятельности: проблемы, методы и решения / [И. В. Войтов, М. А. Гатих, А. В. Унукович, Я. И. Аношко] // Новости науки и технологий. – 2012. – № 1 (20). – С.34–45.

JEL H 200

УДК 336.221

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ОПОДАТКУВАННЯ

І. Тофан, к. е. н., доцент
Львівський національний аграрний університет

© І. Тофан, 2017

Тофан І. Теоретичні підходи до формування стратегії оподаткування

Суперечливість податкових процесів, свідками яких ми є, виникає внаслідок непродуманої стратегії оподаткування. Оподаткування – це складова фінансової системи, яка є невід’ємною частиною загальноекономічної системи і заслуговує на власну та автентичну стратегію. Стратегія оподаткування держави повинна забезпечити як її фіскальні потреби, так і створити умови для уникнення надмірного фіскального тиску на суб’єктів господарювання з метою отримання ними позитивних фінансових результатів та забезпечення процесу розширеного відтворення. Виконання стратегічних завдань для досягнення мети потребує належного фіскального планування на перспективу та конкретного планування найближчих етапних дій, щоб забезпечити цілісність досліджуваного процесу. Стратегія оподаткування є одним із ключових важелів, які впливають на збалансованість економічної системи. Стратегію розглядають як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизна-

ченості умов середовища план, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом. Саме вибір стратегії оподаткування забезпечує реалізацію того чи іншого стану рівноваги економічної системи і, отже, істотно впливає на її динаміку. Без всебічно обґрунтованої стратегії сподіватися на соціально-економічний чи будь-який інший успіх безпідставно. У результаті проведеного дослідження узагальнено думки вчених про дефініцію поняття стратегії. На підставі вивченого та узагальненого досвіду запропоновано п'ять базуютьовувальних етапів формування стратегії оподаткування: інтелектуальний, діагностичний, оціночно-вибірковий, дієвий та постаналітичний.

Ключові слова: стратегія, економічна система, стратегія оподаткування.

Tofan I. Theoretical fundamentals of a taxation strategy

Contradiction of taxation processes, which we observe, occurs because of ill-considered taxation strategy. Taxation is a constituent of a financial system, which is an integral part of general economic system and deserves its own and authentic strategy. Taxation strategy of the state should both meet its fiscal needs and provide conditions for avoidance of excessive pressure over business entities for them to obtain positive financial results and support the process of expanded reproduction. Implementation of strategic tasks for achievement of the aim needs appropriate fiscal long-term planning and a concrete planning of the nearest systematic actions to supply integrity of the investigated process. Taxation strategy is one of the key instruments, influencing sustainability of the economic system. Strategy is considered as a long-term, gradual, constructive, rational, ideologically supported plan, which is resistant to indefinite environmental conditions and accompanied by persistent analysis and monitoring. Thus, choice of a taxation strategy supports implementation of balance conditions in the economic system and considerably effects its dynamics. It is unreasonable to expect any social-economic or other success without a well-reasoned strategy. The research sums up ideas of scientists concerning definition of the strategy notion. Basing on the studied and generalized experience, the author proposes five basic stages of taxation strategy formation, particularly intellectual, diagnostic, estimation and selection, operating and post-analytical.

Key words: strategy, economic system, taxation strategy.

Тoфaн И. Теоретические подходы к формированию стратегии налогообложения

Противоречивость налоговых процессов, свидетелями которых мы являемся, возникает вследствие непродуманной стратегии налогообложения. Налогообложение – это одна из составляющих финансовой системы, которая является неотъемлемой частью общеэкономической системы и заслуживает на собственную стратегию. Стратегия налогообложения государства должна обеспечивать как ее фискальные потребности, так и создать условия для избежания чрезмерного фискального давления на субъекты хозяйствования с целью получения ими прибыли. Выполнение стратегических заданий для достижения цели требует надлежащего фискального планирования на перспективу и ближайших поэтапных действий в пределах целостности исследуемого процесса. Стратегия налогообложения является одним из ключевых рычагов, которые влияют на сбалансированность экономической системы. Стратегию рассматривают как долгосрочный, последовательный, конструктивный, рациональный, подкрепленный идеологией, устойчивый к неопределенности условий среды план, который сопровождается постоянным анализом и мониторингом. Именно выбор стратегии налогообложения обеспечивает реализацию того или иного состояния равновесия экономической системы и, таким образом, существенно влияет на ее динамику. Без всесторонне обоснованной стратегии надеяться на социально-экономический или любой другой успех безосновательно. В результате проведенного исследования обобщены мнения ученых о сути понятия стратегии. На основании изученного и обобщенного опыта предложено пять фундаментальных этапов формирования стратегии налогообложения: интеллектуальный, диагностический, оценочно-выборочный, действенный и аналитический.

Ключевые слова: стратегия, экономическая система, стратегия налогообложения.

Постановка проблеми. Суперечливість податкових процесів, свідками яких ми є, виникає внаслідок непродуманої стратегії оподаткування. Внаслідок постійних векторальних змін у системі оподаткування отримуємо, як правило, непрогнозовану економічну ситуацію, що призводить до подальшої дестабілізації фінансової системи та зростаючого дефіциту бюджету. Стратегія оподаткування держави повинна забезпечити як її фискальні потреби, так і створити умови для

унікнення надмірного фіскального тиску на суб'єктів господарювання з метою отримання ними позитивних фінансових результатів та здійснення розширеного відтворення. Щоб мати дієву стратегію оподаткування, в умовах системного дефіциту бюджету та складної політичної ситуації доцільно переглянути і доповнити її базуютьовувальні етапи. Саме вирішення цієї проблематики дасть змогу розробити стратегію оподаткування, краще адаптовану до реалій сьогодення.

Стратегія оподаткування є одним із ключових важелів, що впливає на збалансованість економічної системи. Для досягнення економічної збалансованості потрібне належне фінансове планування на перспективу та конкретні поетапні дії, щоб забезпечити цілісність досліджуваного процесу. Близька до оптимальної стратегія оподаткування гарантуватиме певну рівновагу економічної системи, а отже, істотно вплине на її позитивну динаміку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні аспекти концепцій і стратегій в оподаткуванні відображені в працях низки відомих вітчизняних учених-економістів, зокрема В. Андрущенка, В. Малікова, І. Крисоватого, В. Синчака та ін.

Достатньо сміливими, з наукового погляду, є роздуми В. Андрущенка про традиційно сформовану суть поняття концепції взаємовідносин, яка фактично відображена майже в усіх фінансових дефініціях. «Концепція відносин відображає лише окремі риси оподаткування, котрі не в повній мірі узгоджуються із спостережуваними реаліями, а тому по суті обмежує потенціал пізнання. Ми не нападаємо на концепцію відносин, а з'ясовуючи її слабкі сторони, визнаємо за нею право на існування. Однак насторожує, що у відомих нам англійських працях термін «відносини» у дефініціях податків і оподаткування ми не зустрічали. В західній традиції дана концепція явно не прижилася. Видно, що з висоти свого прагматизму західні дослідники вважають концепцію відносин теоретично і практично безплідною» [1, с. 26]. Ця теорія поки не знайшла широкого визнання у наукових колах українських учених, але її вплив на формування стратегії оподаткування потребує подальших досліджень.

На думку В. Малікова, терміни «політика» й «стратегія» є тотожними, а термін «податкова політика» – синонім терміна «податкова стратегія». Згідно з основами стратегічного менеджменту основою реалізації стратегії є планування, тому основою податкової стратегії є податкове планування [3]. Можна частково погодитися з такою думкою в аспекті формування податкової стратегії підприємства. З погляду державотворення, податкова стратегія охоплює набагато більше складових, які й розглянемо в цій публікації.

Не можна не погодитися і з думкою А. Крисоватого про те, що «відсутність універсальної методологічної концепції реформування стратегії і тактики податкової політики, за якою можна було б розрахувати оптимально можливий та допустимий рівень податкового навантаження, призвела до сьогоденної ситуації, де при невисоких податкових ставках безлад в адмініструванні податків зводиться нанівець забезпечення умов для економічного зростання» [2, с. 77]. Отже, пошук теоретико-методологічних складових для формування дієвої стратегії оподаткування є доречним, адже має на меті поліпшити адміністрування податків.

У цьому контексті є цілком слушними й доречними базові засади формування концепції розвитку оподаткування у сільському господарстві, розроблені В. Синчаком [4]. Їх запровадження дасть змогу поліпшити податковий клімат для сільськогосподарських товаровиробників, врахувати дію кожного окремого податку, однак не вирішить питання формування цілісної стратегії оподаткування з урахуванням соціально-економічних аспектів сьогодення.

Отже, незважаючи на велику кількість публікацій, питання формування теоретичних основ дієвої стратегії оподаткування залишається й надалі невирішеним і дискусійним. Тому виникає потреба у подальшому пошуку та обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування стратегії оподаткування.

Постановка завдання. Завданням нашого дослідження були розгляд та узагальнення сутності поняття стратегії та формування теоретично-методологічного підґрунтя для створення дієвої стратегії оподаткування в контексті загальноекономічної системи держави.

Методика дослідження та матеріали. У ході проведеного дослідження були задіяні такі методи: порівняння, узагальнення, абстрагування та ідеалізації. Методи порівняння та узагальнення дали змогу проаналізувати і підсумувати визначення поняття стратегії як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, а це у свою чергу допомогло сформулювати консолідоване визначення цього терміна для теоретичного підґрунтя формування стратегії оподаткування. За допомогою методу абстрагування та ідеалізації були окреслені п'ять основних етапів, які закладають

теоретично-методологічний базис для дієвої стратегії оподаткування.

Виклад основного матеріалу. Стратегія оподаткування держави є невід'ємною складовою фінансової стратегії. Фінансова стратегія – це напрями використання фінансів на перспективу з урахуванням реалій сьогодення та особливостей галузей народного господарства. Прикладом стратегічних завдань і відповідно їх фінансового забезпечення є: впровадження і забезпечення конвертованості власної грошової одиниці, отримання надходжень від проведення приватизації, недопущення надмірної інфляції і спаду виробництва, можливість подолання фінансових негараздів, які виникають періодично. Фінансова тактика спрямована на виконання завдань окремого етапу розвитку країни і полягає у зміні форм організації фінансових відносин. Наочним прикладом забезпечення ефективності застосування складових фінансової тактики є удосконалення системи оподаткування, надання пільг окремим платникам, територіальний перерозподіл фінансових ресурсів через бюджетну систему.

Оподаткування – це складова фінансової системи, яка є невід'ємною частиною загальноекономічної системи і заслуговує на власну та автентичну стратегію. Без всебічно обґрунтованої стратегії сподіватися на соціально-економічний чи будь-який інший успіх безпідставно [5, с. 28]. Розгляд і вивчення питання стратегії оподаткування потребує дещо детальнішого екскурсу до підвалин побудови економічної системи. Дефініція економічної системи достатньо широко відображена як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій літературі. Так, на думку О. Беяєва та О. Бебело, економічна система – це об'єктивна єдність закономірно пов'язаних одне з одним явищ і процесів економічного життя. В основі економічної системи лежить чітко виражена системоутворювальна якість – органічна цілісність. Сутність останньої полягає в наявності відповідної міри якісної однорідності, взаємозв'язку елементів, що робить можливим її функціонування. З цього погляду, всі елементи економічної системи суспільства якісно однорідні й утворюють систему [6, с. 84]. Таке визначення, на нашу думку, є обґрунтованим і зрозумілим. Саме тому й вважаємо, що податкова система як складова загальноекономічної системи є невід'ємно залежною і водночас впливає на

рівень суспільного добробуту як суб'єктів господарювання, так і громадян.

Економічна система – це сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі їх взаємодії, спрямованої на виробництво, обмін, розподіл, споживання товарів і послуг, на регулювання економічної діяльності [7]. Таке визначення, на нашу думку, є досить тривіальним і потребує глибшого наукового спрямування та обґрунтування.

Достатньо вдало відображає взаємозв'язок податків з економічною системою О. Орлюк. «Податкова система, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини. Податки – це об'єктивне суспільне явище, тому при побудові податкової системи слід виходити з реалій соціально-економічного стану країни, а не керуватися побажаннями, хоч і найкращими, але не здійсненними. Саме тому побудова чіткої податкової системи – це одна з головних умов ефективного функціонування економіки і фінансів» [8, с. 126].

Стратегічним завданням податкової системи, яка є відображенням та органічним елементом економічної системи розвитку країни, є внесення своєї частки у подальший розвиток національної економіки. Цей розвиток вимагає поступової відмови від практики застосування планових показників надходжень у процесі адаптації податкового законодавства до загальноєвропейських стандартів [9, с. 74].

Досягнення такої мети, враховуючи досвід ринкових реформ у сільському господарстві незалежної України, може тривати невідомий період. Саме тому стратегія оподаткування сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, повинна насамперед популяризувати таку діяльність. Продумана, зважена та необтяжлива система оподаткування створить максимально прийнятні умови для привабливого інвестиційного клімату, прибутковості підприємств і прискорить євроінтеграційні процеси.

Вільна енциклопедія дослівно трактує поняття «стратегія» як мистецтво полководця, тобто це загальний, не деталізований план певної діяльності, який охоплює тривалий період, спосіб досягнення складної цілі. Поняття «стратегія» складається з двох частин: *stratos* – військо і *ago* – веду, тобто за походженням є військовим терміном. Стратегію

можна розглядати як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріпленний ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища план, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом у процесі реалізації та спрямований з певною метою на досягнення успіху в кінцевому результаті. Стратегія має здатність переходити від абстракції до конкретики у вигляді конкретизованих планів для функціональних підрозділів [7].

З моменту утворення української держави й донині для її керівників надзвичайно актуальним залишається пошук невідкладних антикризових дій з реалізацією нової соціально-економічної стратегії. Надзвичайно показовий період 1990–1994 років. Саме в цей час в Україні було затверджено аж сім програм виходу з кризи, але жодна з них так і не була втілена повністю. На нашу думку, перелік причин, які стали на заваді проведенню реформ у сфері державотворення та оподаткування в тому числі, достатньо широкий. До основних відносимо відсутність демократичних засад мислення, брак ринкових механізмів господарювання, незрозумілу податкову реформу, командно-адміністративну систему управління та корупцію. На жаль, ці недоліки й тепер стримують розвиток економіки нашої держави. Саме тому доцільно звернути увагу на досягнення та вчення видатних науковців-економістів й спробувати адаптувати їх до реалій сьогодення в Україні.

Перші згадки про поняття «стратегія» знаходимо у навчальній літературі у 60-х рр. ХХ ст., що було пов'язано з необхідністю реагувати на раптові зміни навколишнього середовища та адаптацією до нових умов господарювання. У працях зарубіжних авторів І. Ансоффа [10], П. Дойля [11], М. Мескона [12], М. Портера [13], А. Томпсона [14] та багатьох інших ми знаходимо спроби визначення поняття, змісту, видів стратегій, механізмів їх реалізації тощо.

Так, І. Ансоффа чимало дослідників вважають «батьком» концепції стратегічного менеджменту. Він вперше запропонував власну матрицю як інструмент для визначення стратегії позиціонування на ринку продукції. За твердженням науковця, «концепція стратегії – матерія тонка, часом дуже абстрактна. Її формулювання зазвичай не призводить до негайних результатів. Дійти висновків про існування стратегії досить легко, але дати її

чіткий опис практично ніколи не вдається» [10, с. 31] (тут і далі переклад наш – І. Т.). За його визначенням, стратегія – це набір фундаментальних правил та засад для прийняття рішень, за допомогою яких компанія організовує свою діяльність. Досить доречним таке тлумачення, на нашу думку, є ще й тому, що І. Ансофф формував теоретичні аспекти стратегії для суб'єктів бізнесу, а отже, вони можуть знайти своє відображення і в оподаткуванні діяльності сільськогосподарських підприємств.

Достатньо влучне, на нашу думку, дав визначення поняттю англійський вчений П. Дойль [11], який охарактеризував стратегію як категорію, котра показує напрям, в якому рухається компанія, виконуючи при цьому встановлені перед нею довгострокові завдання.

Американські вчені М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі розглядають стратегію як деталізований комплексний план, призначений для досягнення визначеної мети конкретною місією. Тобто процес формування стратегії складається з певних етапів: розробки місії і цілей; оцінювання та аналізу зовнішнього середовища; управлінського обстеження сильних і слабких сторін; аналізу стратегічних альтернатив; вибору стратегії, реалізації та оцінювання стратегії [12]. При цьому науковці застерігають, що досягти необхідного результату можна тільки у разі відсутності потрясінь та коливань як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі. А це, на жаль, є доволі проблемним у реаліях сьогодення в Україні. Адже зміну векторів та пріоритетів як в оподаткуванні, так і загалом в економічній системі в нашій державі спостерігаємо фактично що п'ять-десять років.

У своїй праці «Стратегія конкуренції» М. Портер [13] дав визначення і проаналізував чотири види стратегій на основі природних ресурсів, недорогої робочої сили, інвестицій, показавши, що економічного домінування домагаються країни, котрі конкурують на основі інновацій. Так виник новий поштовх для розгляду й тлумачення стратегії в контексті конкурентного середовища.

Дослідники А. Томпсон та А. Стрікленд виокремлюють таке поняття, як фактична стратегія, під яким розуміють управлінський план, спрямований на посилення позицій управління, задоволення потреб клієнтів та досягнення конкретного результату [14].

В економічній енциклопедії «стратегію» визначають так: «узагальнена модель дій, спрямованих на досягнення мети через розподіл, координацію та ефективно використання ресурсів, систему правил і методів реалізації стратегічної концепції розвитку» [15, с. 344].

Отож, фактично сформовані дві групи підходів до визначення суті поняття «стратегія» – це стратегія за змістом і стратегія за процесом. Стратегія за змістом характеризується плановим розподілом ресурсів для досягнення визначених цілей, здійсненням процедур за встановленою схемою, моделюванням процесу створення стратегії через складання далекоглядних планів. Стратегія за процесом відображає загальні орієнтири дій в умовах невизначеності. Вона зосереджується на коротших періодах, оскільки може бути непередбачливою через різкі коливання, які відбуваються на її внутрішніх та зовнішніх складових. Незважаючи на розбіжності в організації підходів до визначення категорії, вони об'єднані спільними рисами, а саме: орієнтація на перспективу, високий ступінь гнучкості, визнання необхідності встановлення цілей розвитку діяльності. Саме стратегія за процесом, на нашу думку, і є тим поняттям, яке можна адаптувати в Україні з точки зору системи оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Напрями теоретичного визначення поняття «стратегія» піддаються коректуванню в умовах постійного еволюційного розвитку. Вчені обговорюють розмаїті складові цього поняття, зокрема: набір правил для прийняття рішень; дії, модель дій, програма дій; комплекс прийнятих рішень; система установок і заходів; набір напрямів діяльності; функціональний засіб; перспектива, тощо.

Аналіз теоретичних складових наводить на думку про доцільність розмежування поняття змісту стратегії та її обсягу. У зміст поняття «стратегії», на нашу думку, закладено сукупність істотних ознак, за якими узагальнюють і виділяють предмети в понятті.

Отож, ми вважаємо, що змістом поняття «стратегія» є мистецтво узагальнення і подання для впровадження чіткого маршруту діяльності. Останній досить успішно діє у сфері підприємницької діяльності, але не знайшов ще свого відображення у сфері державного управління, в тому числі в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств.

Складовими поняття «стратегія» виступає безліч всіх можливих видів та форм стратегій, які створюються для досягнення позитивних результатів у державотворенні, бізнесі чи суспільному житті. Стратегія повинна мати інструменти і результати реалізації. До інструментів реалізації стратегії відносять вибір напрямів майбутнього зростання чи покращання, найефективніших шляхів досягнення цілей, внутрішні та зовнішні особливості навколишнього середовища.

Результатами реалізації стратегії, як правило, є досягнення стратегічної мети діяльності. З точки зору економічної системи – це залучення інвестицій, розвиток та функціонування системи кредитування та оптимізація системи оподаткування. На останній зупинимося дещо детальніше.

На підставі проведеного аналізу теоретичних складових стратегії, на нашу думку, дієва стратегія оподаткування сільськогосподарських підприємств повинна пройти п'ять основних етапів: інтелектуальний, діагностичний, оціночно-вибірковий, дієво-аналітичний та постаналітичний.

1. На першому етапі формування стратегії – інтелектуальній стадії – відбувається визначення основної мети, сенсу існування, основного функціонального призначення та ролі підприємств галузі в довгостроковому періоді. Основна мета стратегії оподаткування полягає у підвищенні ефективності організації взаємовідносин підприємств і фіскальної служби, створенні рівнозначних умов для усіх суб'єктів господарювання, стимулюванні процесу розширеного відтворення через системи податкових пільг, заохочень та компенсацій, формуванні зрозумілої, прозорої та необтяжливої податкової політики у сфері сільськогосподарського виробництва. А це у свою чергу дасть змогу утворити сучасну конкурентоспроможну сільськогосподарську галузь, орієнтовану на європейські та світові ринки збуту, і забезпечить значний внесок у розвиток національної економіки через збільшення обсягів реалізації сільськогосподарської продукції, валютних надходжень, надходжень до бюджетів, створення додаткових робочих місць, упровадження ефективної моделі інвестиційної політики в аграрній сфері. На підставі окресленої місії доречно було б визначити довгострокові та короткострокові цілі – бажані результати функціонування та модернізації системи в

майбутніх періодах. Деталізація кожної цілі у вирі стратегічних завдань знайде своє віддзеркалення у тактичних обґрунтуваннях діяльності сільськогосподарських підприємств.

2. Другий етап формування стратегії – діагностичний етап – є основою для уточнення місії, цілей і завдань та вибору стратегії. На цьому етапі відбувається стратегічний аналіз діючого фіскального потенціалу, досліджуються показники, які відображають податкове навантаження, фіскальну та економічну ефективність оподаткування, оцінюють стан мікро- та макросередовища на предмет інвестиційної активності та привабливості, здійснюють пошук конкурентних переваг різних фіскальних стратегій на підставі узагальнюючого досвіду оподаткування сільськогосподарських підприємств.

3. На третьому етапі формування стратегії розвитку – оціночно-вибірковому – відбуваються розробка та формування альтернативних варіантів застосування, моделювання й оцінювання можливостей реалізації окремих елементів стратегії оподаткування, вибір найдосконалішої стратегічної альтернативи для реалізації та побудови на основі визначеної варіації загальної траєкторії оподаткування. Стратегічні альтернативи передбачають не тільки формулювання стратегій, а й напрями їх досягнення, заходи реалізації, необхідні ресурси, оцінку ризиків тощо. Під час проходження цього етапу використовують спеціальний інструментарій, методи сценарного розвитку подій. Сценарії допускають різні варіанти застосування фіскального навантаження, які дають змогу підготувати альтернативні плани, оцінити, наскільки вони відповідають поставленим цілям, забезпечують максимальні економічні вигоди, мінімізують негативні наслідки для середовища.

4. Четвертий етап формування стратегії – дієво-аналітичний, тобто подання визначених і систематизованих пропозицій для реалізації обраної мети. Цей процес відбувається згідно із планом конкретних дій, підкріплених програмою фіскальних змін, яку необхідно розглядати у спектрі середньо- та короткострокових термінів, організовується виконання стратегічних завдань, розроблених і затверджених індикаторів та показників. Досягнення значень індикаторів, критеріїв ефективності реалізації стратегії забезпечується за допомогою розроблених механізмів. Та-

кими механізмами є взаємопов'язана сукупність прийомів, методів і важелів впливу на фіскальну службу та сільськогосподарські підприємства для досягнення визначених цілей. Напрями реалізації стратегії виражають суть нової стратегії завдяки чітко окресленим лініям стратегічних змін та іншим комплексам конкретних заходів.

5. На п'ятому, завершальному, етапі формування стратегії забезпечується контроль за її реалізацією через критерії оцінки формування та функціонування сільськогосподарських підприємств: кількісні та якісні характеристики, стандарти, що відповідають рівню досягнення цілей, з якими за визначеними правилами порівнюються отримані результати реалізації стратегії. На цьому етапі проводять порівняльний аналіз ефективності застосування нововведень через оцінку податкового навантаження, фіскальної та економічної ефективності діяльності об'єктів дослідження.

На нашу думку, запровадження саме цих п'яти етапів дасть змогу закласти теоретично-методологічне підґрунтя для формування дієвої стратегії оподаткування, яка вкрай потрібна державі задля виконання покладених на неї завдань в частині виконання бюджетів як за доходами, так і за видатками.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. У результаті проведеного дослідження:

1. Висвітлено та узагальнено думки вчених про дефініцію поняття «стратегія оподаткування».

2. Запропоновано власне тлумачення поняття «стратегія».

3. Окреслено п'ять основних етапів, які формують теоретично-методологічне підґрунтя для дієвої стратегії оподаткування.

Отож, дієва стратегія оподаткування сільськогосподарських підприємств повинна пройти п'ять основних етапів свого становлення: інтелектуальний, діагностичний, оціночно-вибірковий, дієво-аналітичний та постаналітичний. Стратегія оподаткування крізь призму фінансової політики загалом привертає увагу науковців, підприємців та політиків. Проблематичним видається вирішення проблеми і в теперішній час, адже вкрай нестабільна політична та економічна ситуація в державі створює хаос, в якому, як відомо, загальноекономічні норми і правила не діють. Саме тому перспективи подальших нау-

кових пошуків мали би бути зосереджені в площині стабілізації загальноекономічної си-

туації в країні та пошуку адекватної стратегії розвитку в умовах сьогодення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Андрущенко В. Л. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція) : [монографія] / В. Л. Андрущенко, Т. В. Тучак. – К. : Алерта, 2013. – 384 с.
2. Крисоватий А. І. Теоретичні домінанти і практика реалізації податкової політики в Україні : монографія / А. І. Крисоватий. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 375 с.
3. Маліков В. В. Розробка стратегії податкового планування на підприємстві / В. В. Маліков, О. С. Абрамова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2012. – № 2. – С. 13–17.
4. Синчак В. П. Система оподаткування у сільському господарстві України: теорія, методологія та практика : монографія / В. П. Синчак. – К. ; Хмельницький : ХУУП, 2008. – 476 с.
5. Березівський П. Модель аграрної економіки пореформеного періоду / П. Березівський // Аграрна економіка. – 2008. – Т. 1, № 1–2. – С. 32–38.
6. Беляєв О. О. Політична економія / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К. : КНЕУ, 2001. – 328 с.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uk.wikipedia.org/wiki/стратегія.
8. Орлюк О. П. Фінансове право / О. П. Орлюк. – К. : ЮрінкомІнтер, 2003. – 528 с.
9. Тофан І. Особливості податкової політики та напрями її вдосконалення у Львівській області / І. Тофан // Аграрна економіка. – 2013. – Т. 6, № 1–2. – С. 70–74.
10. Ansoff H. I. Strategic management of technology / H. Igor Ansoff // Journal of Business Strategy. – 1987. – Vol. 7, iss. 3. – P. 28–39.
11. Дойль П. Менеджмент: стратегія и тактика / П. Дойль. – СПб. : Питер, 1999.
12. Мескон М. Основи менеджмента : пер. с англ. / Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. – М. : Дело, 1997. – 702 с.
13. Porter M. Competitive Strategy: Techniques for Analysing Industries and Competitors / M. Porter. – New York, 1980. – 422 p.
14. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегий / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд. – М. : Инфра-М, 2000. – 928 с.
15. Мочерний С. Економічна енциклопедія : у 3 т. – Т. 1 / Редкол. : С. Мочерний та ін. – К. : Академія, 2000. – 864 с.

JEL H 410

УДК 332+338.439

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОШУКИ В СУЧАСНІЙ ФІЗИЧНІЙ ЕКОНОМІЇ

Р. Наконечний, к. філос. наук, доцент,

А. Копитко, к. і. наук, доцент

Львівський національний аграрний університет

© Р. Наконечний, А. Копитко, 2017

Наконечний Р., Копитко А. До питання про методологічні пошуки в сучасній фізичній економії
Фізична економія на рубежі ХХ–ХХІ століть в умовах глобалізації економіки поступально утверджується як ефективна альтернатива класичній політекономії, бо спрямована на перегляд усталених (споживацьких) поглядів на відносини людини, суспільства і природи в процесі господарської діяльності. Така світоглядна система передбачає розгляд економічної діяльності (індивідуальної та суспільної) в ширшому контексті, пов'язаному зі знанням засад формування та функціонування природного, соціального, інформаційного, культурного і духовного вимірів буття людини і суспільства. Вона визнає дію природних законів як первинних у побудові моделей господарювання. У сучасній фізичній економії сформовано